

ΑΥΕΤΕ !

Μελετήστε τα παρακάτω επίθετα. Το αρσενικό και το ουδέτερο κλίνονται κατά τη β' κλίση, ενώ το θηλυκό κατά την α' κλίση. Διαβάστε προσεκτικά τις παρατηρήσεις.

ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

1. Ασυναίρετα δευτερόκλιτα επίθετα

158. α) Τρικατάληκτα(=κάθε γένος έχει τη δική τις δικές του καταλήξεις) με 3 γένη (σε -ος, -η, -ον και -ος, -α, -ον)

(θ. σοφο-, σοφή-, σοφο-)

(θ. δικαιο-, δικαία-, δικαιο-)

Ενικός αριθμός

ον.	σοφός	σοφή	σοφόν	δίκαιος	δικαία	δίκαιον
γεν.	σοφοῦ	σοφῆς	σοφοῦ	δικαίου	δικαίας	δικαίου
δοτ.	σοφῶ	σοφῆ	σοφῶ	δικαίῳ	δικαία	δικαίῳ
αιτ.	σοφόν	σοφήν	σοφόν	δίκαιον	δικαίαν	δίκαιον
κλ.	σοφῆ	σοφή	σοφόν	δίκαιε	δικαία	δίκαιον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	σοφοὶ	σοφαὶ	σοφὰ	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια
γεν.	σοφῶν	σοφῶν	σοφῶν	δικαίων	δικαίων	δικαίων
δοτ.	σοφοῖς	σοφαῖς	σοφοῖς	δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις
αιτ.	σοφούς	σοφὰς	σοφὰ	δικαίους	δικαίας	δίκαια
κλ.	σοφοὶ	σοφαὶ	σοφὰ	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια

Επίθετα σε **ος, -η, -ον**: ἀγαθός (-ή, -όν), ἀγνός, θερμός, κακός, καλός, πιστός, σεμνός, ὑψηλός· ἀρχικός, ἠθικός, θετικός, λογικός, σωματικός, φυσικός, ψυχικός· ἐαρινός, νυκτερινός, χειμερινός - φίλος (φίλη, φίλον), ἴσος, κοῦφος, μέσος, ἀνθρώπινος (-ίνη, -ινον), κρίθινος, λίθινος, ξύλινος κ.ά.- Επίσης τα ρήματ. επίθ. σε -τός: ἄλωτος (-ή, τόν), βατός, γραπτός, δυνατός, θαυμαστός κ.ά. (§ 393)· τα τακτικά αριθμητικά: πρῶτος (πρώτη, πρῶτον), τρίτος, τέταρτος, πέμπτος, ἕκτος, ἑβδομος, ὄγδοος, ... εἰκοστός, ... ἑκατοστός, ... χιλιοστός κτλ. (§ 208) κ.ά.

Επίθετα σε **-ος, -α, -ον**: ἀραιός (-ά, -όν), δεξιός, παλαιός, στερεός· καθαρός(καθαρά, καθαρόν), λαμπρός, μικρός, πονηρός - ἀνδρεῖος (-εῖα, -εῖον), ἀρχαῖος, γενναῖος, νέος, λεῖος, ὠραῖος· διψαλέος, θαρραλέος,

πειναλέος - ἅγιος (-ία, -ιον), ἄξιος, **βέβαιος**(**βεβαία, βέβαιον**), ἐπιτήδειος, πλούσιος, τέλειος κ.ά.- Επίσης τα ρηματ. επίθ. σε -τέος: γραπτέος, διαβατέος, εὐεργετητέος, ὠφελητέος κ.ά. (§ 393)· τα απόλυτα αριθμητικά σε πληθυντικό: διακόσιοι (-αι, -α), τριακόσιοι, τετρακόσιοι,... χίλιοι,... μύριοι κτλ. (§ 207, γ)· τα χρονικά αριθμητικά: δευτεραῖος, τριταῖος, **τεταρταῖος**(=**αυτός που ἔρχεται την τέταρτη μέρα**) κτλ.·τα αναλογικά αριθμητικά: διπλάσιος (-ία, -ιον), τριπλάσιος, τετραπλάσιος κτλ. (§ 208), το τακτικό αριθμητ. δεύτερος (-έρα, -ερον) κ.ά.

Παρατηρήσεις

159. Το θηλυκό των τρικατάληκτων επιθέτων σε -ος:

1) λήγει σε -η, αν πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού υπάρχει σύμφωνο εκτός από το ρ: ἀγαθός, ἀγαθή — πιστός, πιστή· λήγει σε -α, αν πριν από την κατάλ. -ος του αρσενικού υπάρχει φωνήεν ή ρ: ἅγιος, ἅγια — γενναῖος, γενναία — φαιδρός, φαιδρά (**εκτός από το ὄγδοος, ὄγδοη**)·

2) στην ονομαστική, γεν. και κλητ. του πληθυντικού τονίζεται όπου και όπως τονίζεται στις ίδιες πτώσεις το αρσενικό: ἡ ἅγια — αἱ ἅγαι, τῶν ἁγίων, ᾧ ἅγαι (ὅπως οἱ ἅγιοι, τῶν ἁγίων, ᾧ ἅγιοι)· ἡ γενναία — αἱ γενναῖαι, τῶν γενναίων, ᾧ γενναῖαι (ὅπως οἱ γενναῖοι, τῶν γενναίων, ᾧ γενναῖοι)· ἡ φαιδρά — αἱ φαιδραί, τῶν φαιδρῶν, ᾧ φαιδραί (ὅπως οἱ φαιδροί, τῶν φαιδρῶν, ᾧ φαιδροί). Ἔτσι και αἱ μύρια (= δέκα χιλιάδες), τῶν μυρίων, ᾧ μύρια (ὅπως οἱ μύριοι, τῶν μυρίων, ᾧ μύριοι)· αἱ μυρία (= αναρίθμητες), τῶν μυρίων, ᾧ μυρία (ὅπως οἱ μυρία, τῶν μυρίων, ᾧ μυρία).

(θ. ἀφθορο-)

(θ. τιμωρο-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ ἢ	ἄφθορος	τὸ	ἄφθορον	ὁ ἢ	τιμωρὸς	τὸ	τιμωρὸν
γεν.	τοῦ τῆς	ἀφθόνου	τοῦ	ἀφθόνου	τοῦ τῆς	τιμωροῦ	τοῦ	τιμωροῦ
δοτ.	τῷ τῇ	ἀφθόνῳ	τῷ	ἀφθόνῳ	τῷ τῇ	τιμωρῷ	τῷ	τιμωρῷ
αιτ.	τὸν τὴν	ἄφθορον	τὸ	ἄφθορον	τὸν τὴν	τιμωρὸν	τὸ	τιμωρὸν
κλ.	(ὦ)	ἄφθονε	(ὦ)	ἄφθορον	(ὦ)	τιμωρὲ	(ὦ)	τιμωρὸν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ αἱ	ἄφθονοι	τὰ	ἄφθονα	οἱ αἱ	τιμωροὶ	τὰ	τιμωρὰ
γεν.	τῶν	ἀφθόνων	τῶν	ἀφθόνων	τῶν	τιμωρῶν	τῶν	τιμωρῶν
δοτ.	τοῖς ταῖς	ἀφθόνοις	τοῖς	ἀφθόνοις	τοῖς ταῖς	τιμωροῖς	τοῖς	τιμωροῖς
αιτ.	τούς τὰς	ἄφθονους	τὰ	ἄφθονα	τούς τὰς	τιμωροὺς	τὰ	τιμωρὰ
κλ.	(ὦ)	ἄφθονοι	(ὦ)	ἄφθονο	(ὦ)	τιμωροὶ	(ὦ)	τιμωρὰ

160. β) Δικατάληκτα(=αρσενικό και θηλυκό έχουν ίδια κατάληξη) με τρία γένη (σε -ος, -ον)

Παρατηρήσεις

161. Από τα δευτερόκλιτα επίθετα είναι δικατάληκτα:

α) τα περισσότερα από τα σύνθετα σε **-ος**: *ὁ, ἡ ἄγονος, τὸ ἄγονον* — *ὁ, ἡ ἀθάνατος, τὸ ἀθάνατον* - *ὁ, ἡ ἄκαιρος, τὸ ἄκαιρον* - *ὁ, ἡ ἄκαρπος, τὸ ἄκαρπον* - *ὁ, ἡ ἀξιόμαχος, τὸ ἀξιόμαχον* - *ὁ, ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον* κ.ά.

β) τα απλά επίθετα *αἶθριος, αἰφνίδιος, βάνουσος, βάρβαρος, βάσκανος, βέβηλος, γαμήλιος, δόκιμος, ἔωλος (= παλιός), ἡμερος, ἥρεμος, ἥσυχος, κίβδηλος, λάβρος, λάλος, χέρσος, τιθασὸς (= εξημερωμένος, ἡμερος)*.

γ) μερικά επίθετα σε **-ος**, που χρησιμοποιούνται (στο αρσεν. και το θηλ.) και ως ουσιαστικά: *ὁ, ἡ ἀγωγός, τὸ ἀγωγὸν* (= αυτός που οδηγεί, που φέρνει) — *ὁ, ἡ βοηθός, τὸ βοηθὸν* (= αυτός που βοηθεῖ) — *ὁ, ἡ τιμωρός, τὸ τιμωρὸν* (= αυτός που τιμωρεῖ) — *ὁ, ἡ τύραννος, τὸ τύραννον* (= τυραννικός).

Εργασίες: 1. Να κλιθούν στα τρία γένη τα επίθετα με τα κόκκινα γράμματα.

2. Ακολουθούν ασκήσεις στην επόμενη σελίδα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΠΙΘΕΤΑ Β΄ ΚΛΙΣΗΣ

1. Διάλεξε τη σωστή απάντηση για να συμπληρώσεις τα κενά

1. τῷ [] διδασκάλῳ
α) σοφῷ, β) σοφῆ
2. τῆς [] πράξεως
α) πονηρῆς, β) πονηρᾶς
3. τῷ [] ἔργῳ
α) ἀδίκῳ, β) ἀδικῳ
4. ἐν [] διαίτῃ
α) μέτριᾳ, β) μετρίᾳ
5. Ἡ σοφία [] χρυσοῦ ἐστίν
α) ἄξια, β) ἀξία
6. Ἐφερεν [] τροφάς
α) ἀφθόνους, β) ἀφθονους
7. Νόμιζε τοὺς ἀχαρίστους []
α) ἀδικους, β) ἀδίκους
8. τοὺς [] τῶν νέων
α) φιλοκάλους, β) φιλόκαλους
9. ἡ [] φυλή
α) ἄγρια, β) ἀγρία
10. τοὺς [] ἄνδρας
α) ἔνδοξους, β) ἐνδόξους

2. Διάλεξε τη σωστή απάντηση για να συμπληρώσεις τα κενά

1. Ἐχομεν συμμάχους []
α) σωστούς, β) σωστοί
2. Αὕτη ὁμοία τῆ [] θαλάττῃ ἐστίν.
α) ἡσύχῳ, β) ἥσυχῳ
3. Πείθεσθε τοῖς [] λόγοις

α) καλαῖς, β) καλοῖς

4. Αἱ θεαί [] εἰσίν.

α) ἀθάναται, β) ἀθάνατοι

5. Τῶν [] ἀνθρώπων

α) ἐνάρετων, β) ἐναρέτων

3. Να γράψετε τα επίθετα που δίνονται στην παρένθεση στον κατάλληλο τύπο, ώστε να συμφωνούν με τα αντίστοιχα ουσιαστικά:

α. τὰς _____ συμφοράς
(δεινός)

δ. οἱ _____ στρατιῶται
(γενναῖος)

β. τὴν _____ πολιτείαν
(δίκαιος)

ε. τοῖς _____ ἀνθρώποις
(ἐντιμος)

γ. τῶν _____ δένδρων
(ἄκαρπος)

4. Να εντοπίσετε στο παρακάτω κείμενο τα δευτερόκλιτα επίθετα και να τα μεταφέρετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού και στα τρία γένη:

Ἄνῆρ πλούσιος Ἀθηναῖος μεθ' ἐτέρων τινῶν ἔπλει. Καὶ δὴ χειμῶνος σφοδροῦ γενομένου καὶ

τῆς νηὸς περιτραπέισης οἱ μὲν λοιποὶ πάντες διενήχοντο, ὁ δὲ Ἀθηναῖος παρ' ἕκαστα τὴν

Ἀθηνᾶν ἐπικαλούμενος μυρία ἐπηγγέλλετο, εἰ περισωθεῖη. Εἷς δὲ τις τῶν συννεναυαγηκότων

παρηνηχόμενος ἔφη πρὸς αὐτόν· σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει.

Μύθος του Αἰσώπου

5.Άσκηση στα δευτερόκλιτα επίθετα

(Βρες τις 32 λέξεις που είναι δευτερόκλιτα επίθετα. Κάποιες από αυτές επαναλαμβάνονται.)

Οἱ Πέρσαι τοὺς νέους παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις ἐπαίδευον ἐν κοινοῖς διδασκαλείοις.

Οἱ διδάσκαλοι τῶν Περσῶν σοφοὶ καὶ χρηστοὶ πολῖται ἦσαν. Τοὺς φαύλους ἐν ταῖς

συνηθείαις νέους ἰσχυρῶς ἐκόλαζον. Διὸ δικαιοσύνην ἐμάνθανον καὶ πονηροῦ ἢ αἰσχροῦ

ἔργου ἀπεῖχον. Τὴν δ' ἀδικίαν ἔφευγον καὶ τὴν φιλίαν ἐθεράπευον· ἡ γὰρ τῶν δικαίων φιλία

ἀγαθῶν πηγή ἐστίν, ἡ δὲ τῶν ἀδίκων ἀπατηλὴ καὶ οὐ μόνιμος. Οὕτω οἱ νέοι τῶν Περσῶν

ὑστερον ἀγαθοὶ μὲν καὶ φιλόστοργοι, φιλόκαλοι δὲ καὶ φιλότιμοι πολῖται ἦσαν. Καὶ τὴν

ἀχαριστίαν δὲ τῶν νέων ἐκόλαζον οἱ Πέρσαι· τοὺς γὰρ ἀχαρίστους ἀδίκους ἐνόμιζον οὐ

μόνον περὶ φίλους, ἀλλὰ καὶ περὶ θεούς. Πρὸς δὲ οἱ νέοι ἐν μετρίᾳ διαίτῃ διῆγον. Μέχρι μὲν

ἑπτακαίδεκα ἐτῶν οὕτω ἐπαίδευον τοὺς νέους. Ἐκ δὲ τούτου οἱ χρηστοὶ νέοι συνῆσαν τῶν

ἐφήβων, οἱ δὲ τῶν ἐφήβων φρόνιμοι καὶ ἀνδρεῖοι τοῖς τελείοις πολίταις συνῆσαν καὶ

μετελάμβανον ἀρχῶν καὶ τιμῶν.

<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/Theoria%20arxaia/Askiseis%20Grammatikis%20arxaias%20ellinikis.htm>